

УДК 378.793.3.071

ОСОБЛИВОСТІ ПРОФЕСІЙНОЇ ПІДГОТОВКИ ХОРЕОГРАФІВ У ЛАТВІЇ: ОГЛЯД ХОРЕОГРАФІЧНО-ПЕДАГОГІЧНИХ ДОСЛІДЖЕНЬ

А. В. Максимюк

FEATURES OF THE CHOREOGRAPHERS PROFESSIONAL TRAINING IN LATVIA: REVIEW OF CHOREOGRAPHIC AND PEDAGOGICAL RESEARCH

A. Maksymiuk

У статті аналізуються наукові дослідження хореографічної освіти та професійної підготовки майбутніх хореографів починаючи зі шкільного віку в Латвії. Розглянуто взаємодію та взаємовпливи різних історичних жанрів і видів національної художньої культури направлених на збереження національних традицій та збереження культурної спадщини, вивчено інтерпретації традиційних латвійських танців у сучасному середовищі, визначено наукові методології вивчення хореографії; також розглянуто проблему стратегічного розвитку сучасної хореографічної освіти в контексті соціальних змін суспільства в Латвії. Проаналізовано процеси становлення та розвитку сучасного хореографічного мистецтва. Розглянуто заклади формальної та неформальної освіти, де можна навчитися хореографічному мистецтву. Серед професійно-технічних закладів освіти ми розглянули: Адажську художню та музичну школу (Ādažu mākslas un mūzikas skola), Школу танцю (Agra Daniļevičs), Школу танцю Veizana (Veizana Dance School), Школу танцю «Венді» (Vendija) і визначили основні цілі та задачі цих хореографічних шкіл. Спеціальність «Хореографія» можна здобути у трьох ЗВО Латвії: Латвійська музична академія імені Язепса Вітолса (Jāzeps Vītola Latvijas Mūzikas akadēmijas), Латвійська академія культури (Latvijas Kultūras), Латвійський коледж культури (Latvijas Kultūras koledža). Проведено аналіз наукових досліджень та розвідок: G. Bāliņa, яка розглянула творчі досягнення й художньо-педагогічні школи латвійського балету; S. Vītola вивчала процес пізнання танцю та роль індивідуального підходу у розвитку індивідуального стилю; R. Spalva описала принцип єдності в танцювальній композиції та виявила його прояви в єдності елементів композиції, логічному розташуванні частин, взаємозв'язку форми та змісту; I. Gaile у своїй роботі запропонувала педагогічну модель розвитку творчості та науково обґрунтувала її; A. Treimane зосередившись на аспектах новаторства репертуару та впливу інновацій на розвиток традицій, авторка проаналізувала традиції «Святкування пісні та танцю»; K. Freiberga, B. Tjarve, I. Zemīte вивчали збереження традиції національного свята пісні та танцю (SDC) в Латвії; J. Brodie, H. Russ, V. Vidzemniece, D. Gavare розглянули історико-культурні складнощі латвійського народного танцю.

Ключові слова: хореографічна освіта в Латвії, професійно-технічна освіта, інтерпретація традиційної хореографії, майбутній вчитель хореографії, культурна спадщина, латвійський балет, педагогічно-хореографічна освіта

The article analyzes the research of choreographic education and training of future choreographers from school age in Latvia. The interaction and mutual influences of different historical genres and types of national art culture aimed at preserving national traditions and preserving cultural heritage are considered, interpretations of traditional Latvian dances in modern environment are studied, scientific methodologies of choreography study are determined; The problem of strategic development of modern choreographic education in the context of social changes in society in Latvia is also considered. The processes of formation and development of modern choreographic art are analyzed. Institutions of formal and non-formal education, where you can learn choreographic art, are considered. Among the vocational schools, we considered: ждаžu mākslas un mūzikas skola (ждаžu mākslas un mūzikas skola), Agra Daniļevičs, Veizana Dance School, Veizana Dance School, Vendija Dance School and identified the main objectives. and the tasks of these choreographic schools. The specialty "Choreography" can be obtained in three free educational institutions of Latvia: Latvian Academy of Music named after Jāzeps Vītola Latvijas Mūzikas akadēmijas, Latvian Academy of Culture (Latvijas Kultūras), Latvian College of Culture (Latvijas Kultūras koledža). An analysis of research and exploration was conducted: G. Bāliņa, who reviewed the creative achievements and art and pedagogical schools of Latvian ballet; S. Vītola studied the process of learning about dance and the role of individual approach in the development of individual style; R. Spalva described the principle of unity in dance composition and identified its manifestations in the unity of composition elements, logical arrangement of parts, the relationship of form and content; I. Gaile in her work proposed a pedagogical model of creative development and scientifically substantiated it; A. Treimane focused on the aspects of repertoire innovation and the impact of innovation on the development of traditions, the author analyzed the traditions of "Song and Dance Celebration"; K. Freiberga, B. Tjarve, I. Zemīte studied the preservation of the tradition of the National Song and Dance Festival (SDC) in Latvia; J. Brodie, H. Russ, V. Vidzemniece, D. Gavare considered the historical and cultural complexities of Latvian folk dance.

Key words: choreographic education in Latvia, vocational education, interpretation of traditional choreography, future teacher of choreography, cultural heritage, Latvian ballet, pedagogical and choreographic education

Загальна постановка проблеми та її зв'язок з важливими науковими чи практичними завданнями. Хореографія має власну систему прийомів і засобів, особливу художню мову, за допомогою яких створюється хореографічний образ, що виникає з музично-ритмічних рухів. Хореографічний образ має узагальнений характер і розкриває внутрішній стан і духовний світ людини.

Сучасний розвиток професійної хореографічної та мистецької освіти в кожній країні протікає по різному і обумовлений своїми історичними чинниками. Враховуючи національні традиції, історичні особливості, індивідуальну хореографічну лексику, в Латвії також сформувалась власна хореографічна школа, а також наука, яка вивчає хореографію як мистецтво та її педагогічні аспекти.

Особливий інтерес для нашого дослідження складає науковий аналіз джерел у галузі мистецтва хореографії та професійної підготовки майбутніх хореографів у Латвії, для подальшої можливості використання цього досвіду у хореографічній освіті в Україні.

Аналіз досліджень і публікацій. На сьогодні дослідження хореографічного мистецтва в Латвії здійснюється в різних напрямках та аспектах, як у мистецтвознавчому, так і педагогічному. Історію латвійського балету та його сучасний розвиток представлено в роботі G. Bāliņa (2014). Науковиця вивчає національну історію класичного балету у Латвії, і зазначає, що він є частиною національної культури, яка склалася в ході успадкування художньо-педагогічних засад хореографічного мистецтва. Історію становлення та розвитку сучасного танцю, передумови розвитку танцювального фестивального руху в Латвії, принципи драматургії танцю, новітню моделі рухового навчання, наявного змісту освіти, доступного керівникам танцювальних груп, разом із викликами та ризиками, які вони несуть, проаналізовано в роботах R. Spalva (2006; 2012; 2015; 2016; 2017), зокрема проаналізовано сучасні танцювальні теорії R. Labans (1971), J. Smita-Autarde (1992) та розкрито структурні компоненти танцювальної композиції. Досліджуючи розвиток латиського танцю та особливості його композиції, аналізуючи розвідки J. Andrejs (1922), E. Siliņa (1939; 1982), H. Sūna (1991), у дисертації «Розвиток навичок танцювальної композиції в художній діяльності учнів» (*Dejas kompozīcijas prasmju attīstība studentu mākslinieciskajā darbībā*) (2006) – R. Spalva виокремила й обґрунтувала зміст структурних компонентів латиської танцювальної композиції.

Сучасних мистецтвознавців цікавить і історія, і сучасні тенденції розвитку класичної хореографії Латвії. I. Gaile (2015) у своїй роботі вивчила можливості розвитку професійної творчості студентів, які навчаються за програмою «Сучасний танець», запропонувала педагогічну модель такого розвитку та науково обґрунтувала її. У роботі A. Treimane (2017) проаналізовано традиції відзначення національного свята пісні та танцю, при цьому авторка зосередилася на аспектах новаторства репертуару та впливу цих інновацій на розвиток традицій. Збереження традиції національного свята пісні та танцю (SDC) розкрито в розвідці K. Freiberga, B. Tjarve, I. Zemīte (2020). Процес лабанотатії (аналізу та запису рухів людини) на прикладі латиського народного танцю *Cūkas drikos* та історико-культурні складнощі нотування хореографічних постанов розглянуто в роботі J. Brodie, H. Russ, V. Vidzemniece, D. Gavare (2020).

Педагогічні аспекти хореографічної освіти висвітлено в наукових розвідках S. Vītola (2008; 2014; 2017). Науковиця провела інноваційне дослідження, в якому проаналізувала сутність інтерпретації та виявила її значення у процесі навчання студентів класичному танцю. На основі теоретичного аналізу та емпіричного дослідження авторкою було розроблено та апробовано на практиці дидактичну модель розвитку навичок інтерпретації вчителів хореографії в навчальному курсі класичного танцю. Також авторка характеризує відмінності засвоєння класичного та сучасного танцю, аналізуючи дихання та його правильне використання під час виконання танцю.

Формулювання цілей / завдань статті. Метою статті є вивчення досвіду та ретельний аналіз наукових досліджень розвитку сучасної хореографічної освіти в Латвії, зокрема збереження культурної спадщини, вивчення інтерпретацій традиційних латвійських танців у сучасному середовищі,

визначення наукової методології вивчення хореографії; також розглянуто проблему стратегічного розвитку сучасної хореографічної освіти в контексті соціальних змін у Латвії.

Виклад основного матеріалу. Наукові дослідження латвійських науковців у галузі мистецтва танцю й хореографічної освіти, представлені різноманітністю напрямів розвитку хореографічного мистецтва. Багато робіт присвячено розвитку сучасного танцю, а також особливостям професійної підготовки майбутніх хореографів в Латвії. У дисертації G. Bāliņa (2014) «Педагогічна та художня цінність балетних вистав Лієпайського музично-драматичного театру в латвійській культурі» (Liepājas Muzikāli dramatiskā teātra baleta pedagoģiskā un mākslinieciskā vērtība Latvijas kultūrā) йдеться про творчі досягнення й художньо-педагогічні результати окремої школи латвійського балету, що склалася в музично-драматичному театрі Лієпаї, та їх значення. Авторкою проаналізовано теорії філософії, педагогіки та мистецтва про сутність цінностей та їх формування в культурному процесі, при цьому теоретичну основу дисертації склали щонайменше три групи наукових теорій:

1) феноменологічні висновки про взаємозв'язки та взаємовпливи об'єктивних і суб'єктивних цінностей (N. Hartmanis, E. Huserls);

2) аксіологічні теорії про цінності та принципи, що дозволяють тлумачити культуру як сукупність цінностей (M. Šēlers, T. Airaksinens);

3) основні положення теорії щодо єдності художньо-педагогічної діяльності (Ļ. Vigotskis, J. Anspaks).

У дисертації S. Vītola (2014) «Розвиток інтерпретаційних навичок викладачів танців у процесі оволодіння навчальним курсом Класичний танець» (Interpretācijas prasmes veidošanās deju skolotājiem studiju kursa Klasiskā deju arguves procesā) авторкою аналізується процес пізнання танцю та роль індивідуального підходу викладача хореографії у розвитку індивідуального стилю студента. Посилаючись на дослідження з теорії танцю, проведені Dž. Adšeda Lansdale (1999), A. Petersena-Roisa (2002), R. Spalva (2006), P. Hodgensa (1988), D. Viljams (2000), Ž. Smita-Autarde (2010), V. Krasovska (1979), L. Bloka (1987), авторка аналізує процес пізнання танцю майбутніми хореографами та обґрунтовує інтерпретацію як складову цього процесу. Інтерпретація в танці, на думку S. Vītola, – це творча діяльність здобувачів хореографічної освіти, на яку передусім впливають знання та вміння користуватися мовою танцю, індивідуальний стиль, розуміння танцювальних жанрів і стилів, що є складниками танцювальної інтерпретації. У дисертаційному дослідженні обґрунтовано, що оволодіння танцювальною мовою є формою творчої діяльності, яка сприяє розумінню, пошуку сенсу діяльності та формуванню особистості. Також у роботах S. Vītola (2008; 2017) доведено, що зміст професійної компетентності вчителя танцю формується шляхом співвідношення двох компонентів – суб'єктивного (здібності, досвід) та об'єктивного (можливості набуття досвіду). Перший компонент передбачає здібності, обґрунтовані індивідуальним досвідом, другий – можливості отримані власним досвідом, досвідом інших і світовим досвідом. Такий підхід до

пояснення компетентності вказує на те, що студент стикається з новими можливостями постійного вдосконалення досвіду, розвиваючи їх протягом усього життя.

Дослідження художньо-педагогічної діяльності танцювальної композиції розглянула у своїй дисертації «Розвиток танцювально-композиційних навичок в художній діяльності студентів» (*Dejas kompozīcijas prasmju attīstība studentu mākslinieciskajā darbībā*) R. Spalva (2006). Посилаючись на розкритий Аристотелем принцип композиційної єдності та його розвиток у сучасних естетичних теоріях А. Losevs (1975), Е. Freiberga (2000), а також на історичний аналіз засобів виразності танцювальної композиції, R. Spalva описала принцип єдності в танцювальній композиції та виявила його прояви в поєднанні елементів композиції, логічному розташуванні частин, взаємозв'язку форми та змісту. Авторка дослідила розвиток латиського танцю та особливості його композиції в хореографічних виставах J. Andrejs (1922), Е. Siliņa (1939; 1982), Н. Sūna (1991), на підставі чого виявила та обґрунтувала зміст структурних компонентів латиського танцювального твору. В інших розвідках R. Spalva (2012; 2016; 2017) вивчила становлення традиції проведення фестивалів танцю шкільної молоді, визначила основні засади розвитку цієї традиції в сучасному суспільстві, проаналізувала класичні закони драматургії танцю та схарактеризувала їх реалізацію в процесі побудови композиції танцю. Результати дослідження «Удосконалення навичок танцювальної композиції під час навчального процесу в перспективі новітніх моделей моторного навчання» R. Spalva (2016) засвідчують, що успішне оволодіння вивченням танцювальної композиції проявляється за умови, якщо воно базується на певному танцювальному досвіді (народний танець, сучасний танець, спортивний танець та ін.) та соматичних навичках студента. Однак успішне використання в навчальному процесі трирівневої моделі навчання запропонованої Р. Фиттс, М. Поснер (1. когнітивного, 2. асоціативного, 3. автономного) забезпечує перехід від нижчого рівня до найвищого рівня навичок танцювальної композиції. Цей шлях індивідуальний і залежить, переважно, від пізнавальної активності учнів, яку значною мірою підтримує викладач, підбираючи відповідні педагогічні методи та прийоми для кожного рівня моделі навчання. Висновки показують, що вміння переносити набуті рухові навички в нові танцювальні композиції та використовувати їх у самостійних творчих завданнях свідчать про високий рівень студента, що є метою впровадження запропонованої моделі навчання.

I. Gaile (2015) у дисертації «Модель розвитку професійної творчості студентів програми сучасного танцю» (*Mācību modeļi laikmetīgās dejas programmas studentu profesionālās jaunrades veicināšanai*) описує розроблену педагогічну модель розвитку професійної творчості студентів, надає цій моделі філософське, психологічне та педагогічне підґрунтя, розкриває структуру професійної творчості, розробляє критерії та показники для її оцінювання. Також аналізує сутність творчості та чинники, що сприяють її розвитку: поняття творчості, наукові погляди сучасних психологів та педагогів на творчість,

теоретичні основи творчості молоді, чинники поєднання танцю й музики, інтеграція навчання імпровізації у процес творчої співпраці зі студентами.

А. Treimane (2017), аналізуючи традиції фестивалю «Святкування пісні та танцю» (SDC), дійшла таких висновків: SDC – це жива та активно практикована традиція, тож для її розвитку необхідними є аспекти інновацій, щоб ця традиція була стійкою, прогресуючою та актуальною. Не можна стверджувати, що занадто багато інновацій у репертуарі могли б взагалі викоринити традицію SDC. Щоб традиційний процес був прийнятний для найширшої частини його виконавців (це учасники та керівники танцювальних гуртків), слід корегувати співвідношення нових композицій та їх зміст. У науковій розвідці К. Freiberga, В. Tjarve, І. Zemīte (2020) розглянуто роль партисипативного управління у збереженні та розвитку нематеріальної культурної спадщини, традицій проведення фестивалів пісні та танцю. SDC – традиція, в якій бере участь найбільша спільнота нематеріальної культурної спадщини в країні, ця традиція суворо регулюється Законом про святкування пісні і танцю. Партисипативне управління встановлюється шляхом залучення різних державних та муніципальних зацікавлених сторін, але виключає пряму співпрацю з реальними членами спільноти SDC та учасниками SDC. Це означає, що є обмежені можливості для громади – фактичних носіїв традиції – долучитися до процесу прийняття рішень щодо святкування фестивалю пісні та танцю. Діяльність потужної неурядової організації товариства «Святкування латвійської пісні та танцю» можна вважати загалом позитивною, хоча існує потреба в її покращенні. На сьогодні, підтримка традиції вважається задовільною та організаційна система на даний момент працює добре, але для зміцнення традицій та підвищення ролі носіїв традиції рекомендується більш активна участь та підтримка висхідної діяльності співтовариства. Це також необхідно для розробки більш демократичного та стійкого підходу до збереження нематеріальної культурної спадщини, як це рекомендується міжнародними нормативними документами, що вводять концепцію партисипативного управління.

Процес лабанотації (аналізу та запису рухів людини) латвійського народного танцю на прикладі танцювальної композиції *Cūkas driķos* (свині на гречаному полі) висвітлено у роботі J. Brodie, H. Russ, V. Vidzemniece, D. Gavare (2020). У цьому дослідженні процес лабанотації допоміг відобразити відмінності між презентаційною та партисипативною версіями традиційної танцювальної композиції, а також чітко визначити зв'язок із пов'язаними документованими латвійськими традиційними танцями. Партитури лабанотації, розроблені в процесі цього дослідження, можуть стати ще одним, більш чітким і точним джерелом для розуміння та документування латвійських народних танців.

Відзначимо, що спеціальність «Хореографія» можна набути в трьох закладах вищої освіти Латвії: Латвійська музична академія імені Язепса Вітолса (*Jāzeps Vītola Latvijas Mūzikas akadēmijas* – <https://cutt.ly/ZJay9Q7>) Латвійська академія культури (*Latvijas Kultūras akadēmijā* – <https://cutt.ly/ZJaidGb>), Латвійський коледж культури (*Latvijas Kultūras koledža* – <https://kulturaskoledza.lv/>). При цьому кваліфікації, які можуть отримати

здобувачі вищої освіти, мають і виконавську спрямованість (народно-сценічний танець, класичний танець, сучасна хореографія та ін.), і педагогічну (керівник аматорського хореографічного колективу, викладач мистецької школи тощо).

Серед найвідоміших професійно-технічних закладів освіти (з акредитованими програмами):

1) Адажська художня та музична школа (*Ādažu mākslas un mūzikas skola* – <http://www.adazumms.lv/skola/dejas-nodala>), учні якої мають можливість вивчати такі навчальні дисципліни, як-от: основи класичного танцю, кроки, латвійський танець, історичний танець, танцювальна імпровізація та теоретичні предмети, пов'язані з танцем – історія музики і танцю.

Завдання школи: реалізувати програми професійної мистецької, музичної та танцювальної освіти, обрати методи та форми виховної роботи, цілеспрямовано надаючи учням можливість набути базових знань і навичок з професійного мистецтва, музики та танцю; забезпечувати досягнення цілей, визначених нормативними документами, що регулюють сферу освіти, водночас забезпечуючи дотримання та захист прав та інтересів учнів.

Освітня програма: АХМШ реалізує професійні освітні програми з мистецтва, музики та танцю; може самостійно реалізовувати освіту за інтересами, неформальну освіту та інші освітні програми в порядку, визначеному зовнішніми нормативними актами та радою місцевого самоврядування.

2) Школа танцю (*Agra Daniļevičs* – <https://cutt.ly/rJafd5f>), що працює з метою забезпечення систематичного засвоєння знань і навичок учнів шляхом сприяння розвитку ціннісної орієнтації в танці поряд із рівнем початкової або середньої освіти; для організації та реалізації освіти, яка б забезпечувала досягнення цілей, визначених у програмах професійної танцювальної освіти.

Завдання школи: популяризувати досвід художньої діяльності та розвивати творчі здібності, створюючи належні передумови для творчого зростання учнів; надавати можливості для формування особистості учнів, розвитку інтересів, здібностей і талантів, самоосвіти, вибору професії, організації дозвілля та відпочинку, сприяння розвитку здібностей і талантів учнів, розвитку впевненості в собі, пізнавальних інтересів і допитливості;

Освітня програма: у школі реалізується професійна освітня програма «Танцювальна імпровізація», розроблена відповідно до Закону «Про освіту». та за вимогами законодавства щодо професійної освіти. Навчальний план школи відповідає ліцензованій державною службою якості освіти програмі 20В і визначає предмети та їх загальну кількість годин за всі навчальні роки разом. Відповідно до шкільної програми з кожного предмета за програмою 20В розроблено навчальну програму, яка включає теоретичні та практичні заняття та вимоги до випускного іспиту, що відповідають рівню освіти, яку необхідно здобути.

3) Школа танцю *Veizana* (*Veizana Dance School* – <https://dejuskola.lv/>). Навчальні програми школи розраховані на 10 років, учні на кількох рівнях освіти можуть отримати 3 різних дипломи. Після складання випускних іспитів з усіх предметів випускники отримують Державний атестат акредитованої школи

танцю про здобуття відповідної освітньої програми, а також здобувають кваліфікацію, якщо це передбачено програмою. Навчальні програми школи танців розраховані на 10 років, на кількох рівнях освіти, можна отримати 3 різних дипломи: Професійна орієнтація в танці на рівні з базовою освітою (5-7 років) «Сучасні танці – стилі танцю хіп-хоп культури»; Професійне спрямування в танці на рівні з середньою освітою (3 роки) «Сучасні танці – стилі танцю хіп-хоп культури»; Професійна освіта після середньої освіти (1 рік) «Керівник танцювального колективу – хіп-хоп культура в танцювальних стилях».

Освітня програма: заклад реалізує ліцензовані та акредитовані професійні освітні програми танцювального мистецтва в порядку, визначеному нормативними актами: «Contemporary dance – хіп-хоп культура в танцювальних стилях», рівень початкової освіти; «Contemporary dance – хіп-хоп культура в танцювальних стилях», середня освіта. У закладі реалізуються освітні програми за інтересами, погоджені із засновником: «Contemporary dance – танцювальні стилі хіп-хоп культури»,

«Сучасний танець – брейк-данс», «Дитячий танець - Ритміка для дітей дошкільного віку». Також реалізує програму підвищення професійної кваліфікації рівня А, яка погоджена з Міністерством освіти і науки: «Новітні тенденції, стилі та техніки сучасного танцю. Ефективна методологія управління танцювальним колективом».

4) Школа танцю «Венді» (Vendija – <http://www.vendija.lv/>), що намагається досягти таких цілей: розвивати, формувати та виховувати творчу, гармонійну та цілеспрямовану особистість, яка зможе орієнтуватися в різних шкалах цінностей та впоратися з будь-якою життєвою ситуацією; виховувати в дітей на уроках сучасних танців інтерес до корисного проведення вільного часу; надати можливість дітям набувати та вдосконалювати свої танцювальні навички, брати участь у шоу та конкурсах у Латвії і за кордоном; формувати активних, музикальних, творчих, ритмічно і фізично розвинених, танцюючих дітей.

Освітня програма: професійно-технічний навчальний заклад реалізує програму професійно-технічної освіти «Танець». Школа танцю є структурним підрозділом об'єднання «Дитячий танцювальний будинок Венді».

Висновки й перспективи подальших розвідок у даному напрямі.

Отже, аналіз наукових мистецьких та педагогічно-хореографічних досліджень показав, що хореографічна освіта в Латвії розвивається в контексті класичних танцювальних тенденцій та зберігає свої національні традиції. Культура виконання народних латвійських танців, звичайно, інтегрується з сучасними хореографічними жанрами, але в більшості спирається на традиційну лексику. Такі фестивалі, як «Святкування пісні та танцю» (SDC) є підтвердженням дбайливого збереження народної танцювальної культури.

В Латвії є достатня кількість закладів освіти, як вищої (Jāzeps Vītola Latvijas Mūzikas, Latvijas Kultūras, Latvijas Kultūras koledža), так і професійно-технічної (Ādažu mākslas un mūzikas skola, Agra Daniļevičs, Edmunds Veizāns, Vendija), з акредитованими програмами, де можна отримати якісну хореографічну освіту й відповідну кваліфікацію як виконавської спрямованості

(народно-сценічний танець, класичний танець, сучасна хореографія), так і педагогічної (керівник аматорського хореографічного колективу, викладач мистецької школи тощо).

Перспективи подальшого дослідження бачимо в аналізі методичних та теоретичних основ вищої хореографічної освіти країн Балтії в контексті загальнокультурних європейських цінностей.

СПИСОК ЛІТЕРАТУРИ

- Ādažu Mākslas un mūzikas skola : website (2021). *Sākums*. (б. д.). Sākums.
<https://www.maksluskola.lv/>
- Agra Daņileviča deju skola DZIRNAS. (б. д.). <https://dzirnas.lv/>
- Bāliņa, G. (2014). *Liepājas Muzikāli dramatiskā teātra baleta pedagoģiskā un mākslinieciskā vērtība Latvijas kultūrā*. Rīgas pedagoģijas un izglītības vadības akadēmija.
https://dspace.lu.lv/dspace/bitstream/handle/7/45272/g_balinas_disertacija.pdf?sequence=1&isAllowed=y
- Brodie J., Russ, H., Vidzemniece V., & Gavare, D. (2020). Labanotation of Latvian folk dance: tracing the story of Cūkas Driķos through the notation process. *Journal of Movement Arts Literacy*, 6(1), 3. <https://libjournal.uncg.edu/jmal/article/view/1931/pdf>
- Deju skola Vendija : website (2022). <http://www.vendija.lv/>
- Edmunda Veizāna deju skola: website (2019). <https://dejuskola.lv/>
- Freibergera, K., Tjarve, B., & Zemīte, I. (2020). Role of participatory governance in safeguarding the tradition of the song and dance celebration. *Culture Crossroads*, 16, 60–76.
<https://doi.org/10.55877/CC.VOL16.79>
- Gaile, I. (2015). *Mācību modelis laikmēģīgās dejas programmas studentu profesionālās jaunrades veicināšanai*. Rīgas pedagoģijas un izglītības vadības akadēmija.
https://dspace.lu.lv/dspace/bitstream/handle/7/45281/i_gailes_disertacija.pdf?sequence=1&isAllowed=y
- Jāzeps Vītola Latvijas Mūzikas akadēmijas : website (2022). <https://www.jvlma.lv/>
- Latvijas Kultūras akadēmij : website (2022). <https://cutt.ly/ZJaidGb>
- Latvijas Kultūras koledža : website (2022). <https://kulturaskoledza.lv/>
- Spalva, R. (2006). *Dejas kompozīcijas prasmju attīstība studentu mākslinieciskajā darbībā*. Latvijas Universitāte.
https://dspace.lu.lv/dspace/bitstream/handle/7/283/Spalva_R_Dejas_kompozicijas_prasmju_attistiba_2006.pdf?sequence=1&isAllowed=y
- Spalva, R. (2012). The Historical and Artistic Aspects of the Latvian School Youth Dance Festival. In *I starptautiskā zinātniski praktiskā konference "māksla un mūzika kultūras diskursā"* (p. 48–53). <http://journals.rta.lv/index.php/AMCD/article/view/1237/1296>
- Spalva, R. (2016a). Improvement of dance composition skills during the study process in the perspective of the newest motor learning models. *Journal of Pedagogy and Psychology "Signum Temporis"*, 8(1), 51–56. <https://doi.org/10.1515/sigtem-2016-0017>
- Spalva, R. (2016b). Principles of dramaturgy of dance and their usage in the process of studying composition. *SOCIETY. INTEGRATION. EDUCATION. Proceedings of the International Scientific Conference*, 4, 525–532. <https://doi.org/10.17770/sie2016vol4.1583>
- Spalva, R. (2017). Lifelong education related issues of dance group leaders within the amateur movement in Latvia. *SOCIETY. INTEGRATION. EDUCATION. Proceedings of the International Scientific Conference*, 4, 127–136. <https://doi.org/10.17770/sie2017vol4.2276>
- Spalva, R., & Vītola, S. (2008). Development of professional competencies within the further education of dance teachers. *Journal of Pedagogy and Psychology "Signum Temporis"*, 1(1), 47–53. <https://doi.org/10.2478/v10195-011-0006-9>
- Treimane, A. (2022). The clash of opinions regarding innovation in a tradition: The case of the repertoire of latvian nationwide song and dance celebration. *Culture Crossroads*, 11, 42–53.
<https://doi.org/10.55877/cc.vol11.130>

- Vītola, S. (2014). *Interpretācijas prasmes veidošanās deju skolotājiem studiju kursa Klasiskā deja apguves procesā*. Rīgas pedagoģijas un izglītības vadības akadēmija. <https://dspace.lu.lv/dspace/handle/7/45266>
- Vītola, S. (2017). Proper breathing importance in classical and modern dance training. *SOCIETY. INTEGRATION. EDUCATION. Proceedings of the International Scientific Conference*, 4, 158–167. <https://doi.org/10.17770/sie2017vol4.2353>

Максимюк Альона Віталіївна

здобувач третього (освітньо-наукового)
рівня вищої освіти, методист заочного
відділення педагогічного факультету,
ДВНЗ «Донбаський державний педагогічний
університет»
м. Слов'янськ, Донецька обл., Україна

Maksymiuk Alona

PhD student, Methodist of the correspondence
department of the pedagogical faculty,
SHEI “Donbas State Pedagogical University”

Sloviansk, Donetsk region, Ukraine,

ORCID ID <https://orcid.org/0000-0003-3397-6782>
e-mail: maksimjuk29alena@gmail.com